

Autyzm jest zaburzeniem neurorozwojowym

- Zaczyna się we wczesnym okresie życia, trwa przez całe życie
- W wybranych obszarach **układ nerwowy** (już od bardzo wczesnych etapów rozwoju) **działa inaczej** niż u osób neurotypowych
- Autyzm jest neurologicznym zbiorem **problemów z przetwarzaniem informacji.**
- Osoby mają unikalne/nietypowe/nieprawidłowe **sposoby przetwarzania informacji ze wszystkich źródeł** (odbiór wyrażań, percepcja, uwaga, pamięć, myślenie, język)
- Każdy „pacjent” prezentuje się bardzo różnie, a nie ma dwóch takich samych profili trudności.

- Problemy społeczne są **KONSEKWENCJĄ** autyzmu
- **Podstawą przyjaznego podejścia jest zrozumienie problemów od wewnątrz**
- Wiedza o „autystycznym sposobie myślenia” to klucz do sukcesu
- Autyzm jest zaburzeniem **niejednorodnym**, o różnym stopniu nasilenia i manifestacjach (np. wiele jest wśród nich dzieci spokojnych, wycofanych (określanych jako załężnione), lecz wiele również rozbieganych, głośnych, absorbujących i mających ciągle coś do powiedzenia; dzieci werbalne i niewerbalne; sprawne intelektualnie i z niepełnosprawnością intelektualną)

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, KTÓREJ NIE WIDAĆ

- Autyzm jest zaburzeniem, które przekłada się na rozumienie siebie, świata, innych ludzi, wnioskowanie i ocenę sytuacji, łączenia informacji w spójną całość, umiejętność radzenia sobie i rozwiązywania problemów, planowanie
- **Rozpowszechnienie – ok 1 na 150 (Źródło DSM V)**
- **„Niegrzeczne dzieci”**

Triada objawów spektrum autyzmu

***Całe moje życie kręci się wokół tego, że wszystkiego jest w nim za dużo.
Zanim ja zdążę zrozumieć tę sytuację, to ona zdąży zmienić się trzy razy***

- *„Jeśli ktoś zostałby poproszony o stworzenie środowiska działającego w taki sposób, aby **maksymalnie zestresować osobę ze spektrum autyzmu**, pewnie zaproponowałby coś bardzo podobnego do **szkoły**.”*
- *Umieściłby tam: przytłaczającą liczbę rówieśników, okresy ustrukturyzowanych zajęć na zmianę z okresami bez żadnej struktury, regularny dopływ irytujących dźwięków: dzwonków, krzyków uczniów, alarmów, zatłoczone wielkie przestrzenie, niezliczone „rozpraszacze”, tuzin lub więcej zmian dziennie plus kilka wyjątkowych, zupełnie nieprzewidzianych niespodzianek.*
- *A na koniec jako „wisienkę na torcie”: codzienny, zaplanowany udział w czymś, co można określić jako **piekło społeczne** (przerwa, obiad na stołówce, lekcje WF, dojazdy autobusem do i ze szkoły itp.).*
- *To zastanawiające, że tak dużo dzieci z ASD radzi sobie w szkole tak dobrze”*

Kot to jest kot, a nie zepsuty pies

- *„Musisz się zmienić”.*
- *Nie wiedziałam, co mam zmienić, jak to zrobić i dlaczego akurat ja.*
- *Nie tylko uczniowie z ASD powinni pracować nad sobą.*
- ***Neurotypowi także potrzebują wychowania i edukacji na temat budowania pozytywnych relacji pomimo różnic.***
- *Nauczyciele powinni skupiać się na tym, co uczniowie robią dobrze.*
- *Zauważanie deficytów przychodzi bardzo łatwo, natomiast mocne strony są uważane za oczywiste i pomijane.*
- *Kiedy zapytamy dzieci neurotypowe o przyczyny niechęci do kolegi z ASD, odpowiedź brzmi: „**Bo on jest jakiś inny**”.*
- *Jak już wspomniałam, ludzie bardzo łatwo koncentrują się na różnicach. To nie jest wcale walka Ziemi przeciwko Kosmitom.*
- *Dzieci autystyczne i neurotypowe nie różnią się tak bardzo od siebie.*
- *Byłoby świetnie, gdyby wychowawcy, zamiast szukać winnego, szukali sposobów na wzajemne porozumienie.*

CIERPIENIE

- Osoby wykazujące autystyczne cechy charakteru są bardziej niż inne narażone na ryzyko popełnienia samobójstwa.
- Co więcej, te same badania, przeprowadzone przez dr Sarah Cassidy z Coventry University, ujawniły, że **35%** osób ze zdiagnozowanym spektrum autyzmu, planowało lub podjęło próbę samobójczą.

ASD

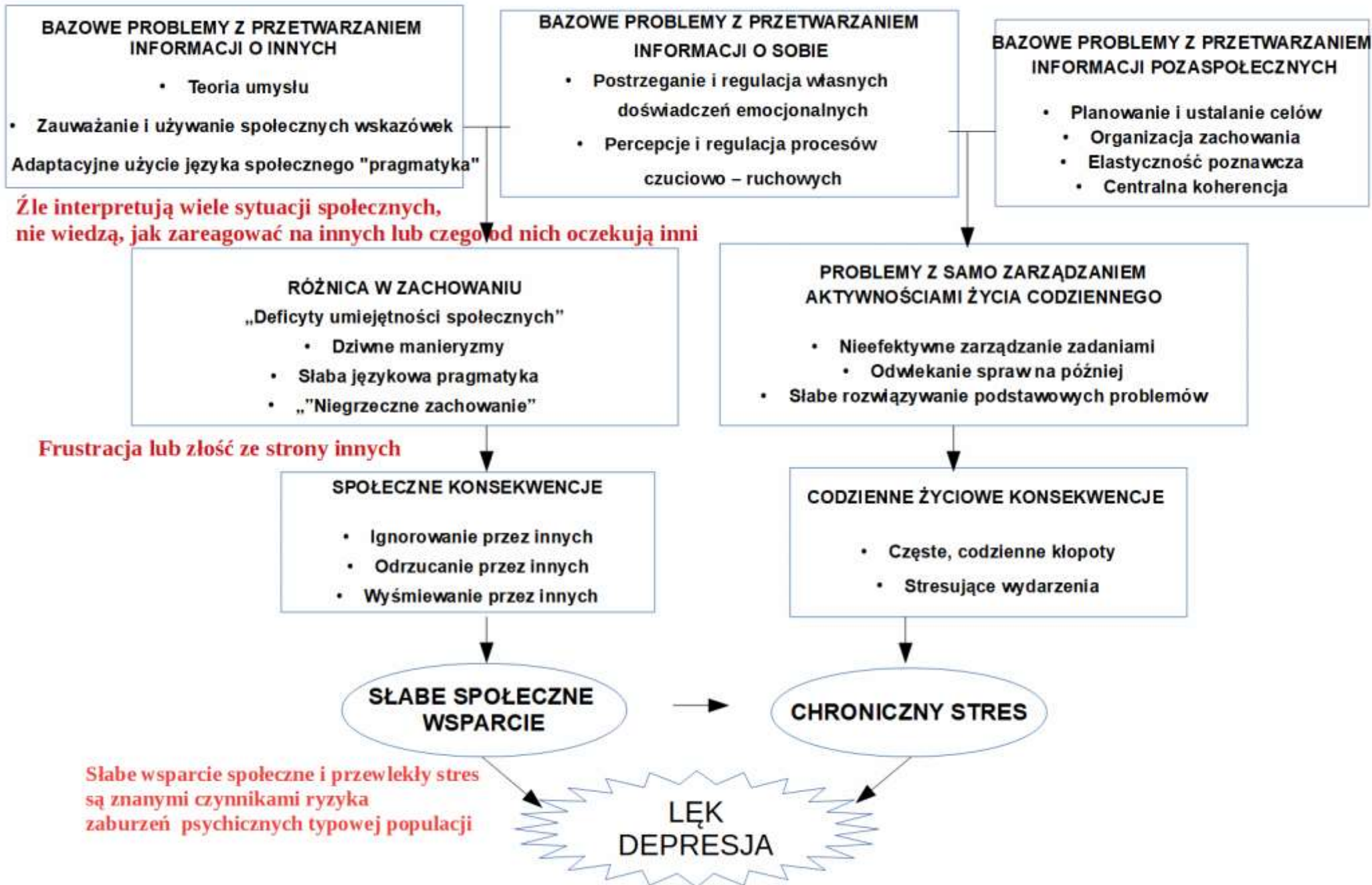
Zaburzenia współtowarzyszące

- Problemy ze zdrowiem psychicznym ogólnie 90%
- Zaburzenia integracji sensorycznej – 80% (najbardziej problematyczne są nadwrażliwości)
- Niepełnosprawność intelektualna do 50%
- Opozycyjno-buntownicze 16%
- Zaburzenia aktywności i uwagi (ADHD) 50%
- Zaburzenia lękowe 50% - 80%
- Specyficzne fobie (np. zwierzęta, ciemność) 34%

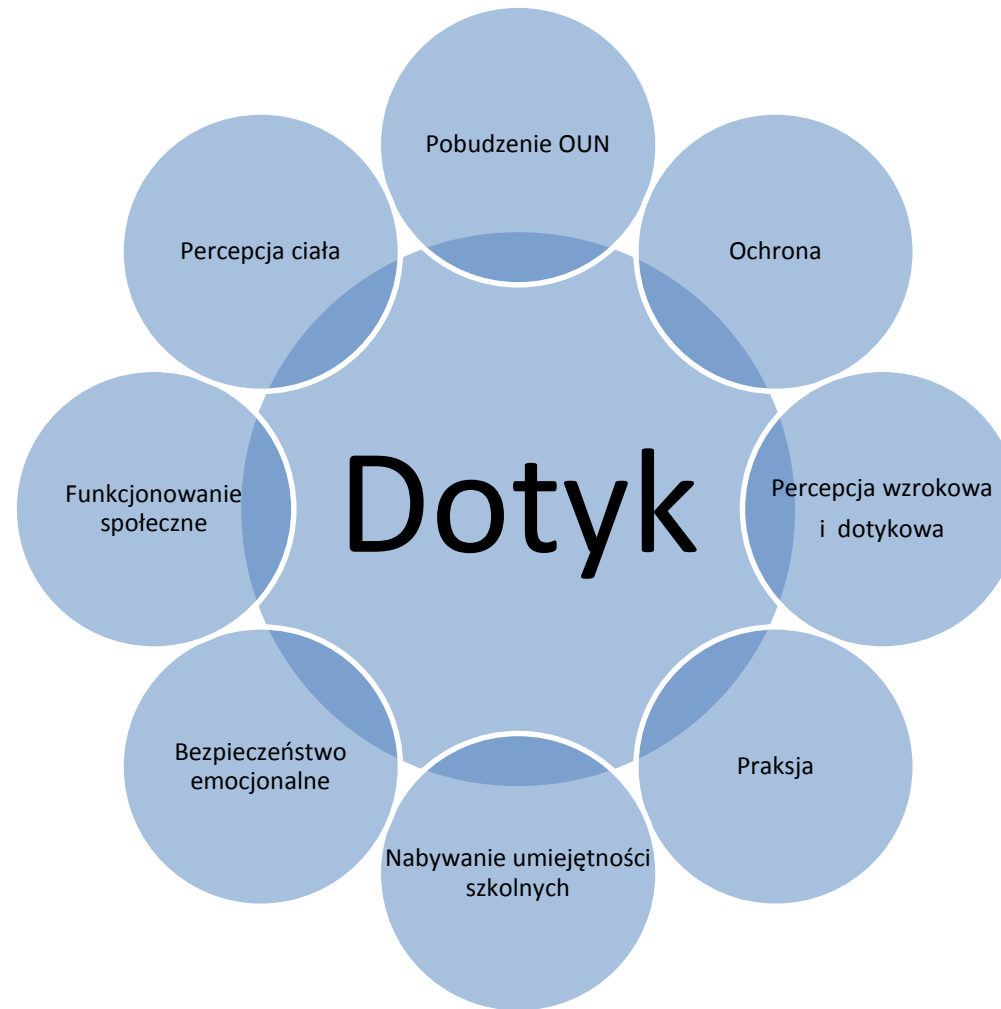
ASD

Zaburzenia współtowarzyszące

- Obsesyjno-kompulsywne 28%
- Zaburzenia afektywne (duża depresja) 30%
- Tiki 38%
- Padaczka 25% - 50%
- Zaburzenia snu 36%
- Prozpognozja 20%
- Specyficzne zaburzenia uczenia (dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia) a autyzm? (wg obserwacji własnych sporo)

Wpływ dotyku na funkcjonowanie

Zaburzenia integracji sensorycznej

- Agresja, impulsywność, nadruchliwość w wyniku przeciążenia sensorycznego
- Irytacja, zmienność nastrojów, histeria, załamania, labilność
- Trudności w relacjach (rodzic – dziecko, koleżeńskich), unikanie aktywności grupowych – bo inni to zagrożenie
- Nadmiernie ostrożny i bojący się spróbować nowych rzeczy

Zaburzenia integracji sensorycznej

- Dzieci z obniżoną reaktywnością (podwrażliwością) sensoryczną reagują na bodźce z niewystarczającą intensywnością
- Do mózgu dociera zbyt mało informacji
- Reagują wolniej i/lub bodziec musi trwać dłużej, aby wywołać reakcję
- Często są to dzieci wycofane, preferujące samotne zabawy w pomieszczeniu a nie na świeżym powietrzu
- Samotne, nie domagają się uwagi i towarzystwa
- „Dobre dziecko”

Bazowe trudności z przetwarzaniem informacji o sobie

- „manieryzmy motoryczne” stereotypowe i powtarzające się ruchy" (trzepotanie ręką, trzepotanie palcami / skręcenie lub złożone ruchy całego ciała),
- Służą regulacji emocji i stanu pobudzenia (radość, stres)
- **Redukcja stresu, obniżenie kortyzolu**

Bazowe przetwarzanie informacji o sobie
samoregulacja „głośniej/ciszej”

- Dzieci z ASD mają trudności ze **rozumieniem stanów emocjonalnych innych ludzi**
- Dzieci mają **trudności z rozumieniem i radzeniem sobie z własnymi emocjami**
- Mają trudność w **rozdzieleniu sygnałów fizjologicznych**, które towarzyszyć emocjonalnym doświadczeniom, takim jak gniew.
- Mają **trudność z raportowaniem swoich stanów emocjonalnych.**

Ocena z zachowania???

- Dzieci z ASD mają **neurologicznie** zwiększona emocjonalność
- **Zepsuty mechanizm regulowania emocji, albo za cicho albo za głośno**
- **Skłonność do generowania intensywnych negatywnych reakcji emocjonalnych**
- Przy impulsywności natychmiastowa reakcja, nie zdąży pomyśleć o alternatywnej strategii rozwiązania problemu

Stres

Stres nasila objawy autyzmu

- zwiększa sztywność
- zwiększa nadwrażliwość sensoryczną
- wpływa na myślenia

Krach&wyłączenie

W obliczu skrajnego stresu, osoby z ASD mogą wykazywać wyraźne pogorszenie funkcjonowania.

- Może to przybrać formę krzyczenia, płaczu, kopania, bicia lub może być odwrotnie, np. odmowa interakcji, wycofanie się całkowicie lub wyciszenie.
- **Krach:** uczeń angażuje się, pozornie bez prowokacji, w zdarzenie werbalne lub fizycznie agresywne, często nazywane **atakami wściekłości, stopieniem lub burzą neurologiczną**. Uczeń może zacząć krzyczeć lub kopać biurko. Wydaje się, że nie można przewidzieć tego zachowania; to po prostu występuje.
- Zachowania, które manifestują się podczas **wyłączania**, obejmują brak mowy, zwijanie się w kulę lub pozycję płodową, pełzanie pod przedmiotami lub leżenie twarzą w dół lub całkowicie pod kołdrą na łóżku. Unikanie spojrzeń ma tendencję do znacznego zamykania i „rozmowa nie istnieje”. Dziecko może działać irracjonalnie lub niebezpiecznie. Jednak w przeciwieństwie do krachu, szkodliwe działania prawie zawsze są skierowane na samego siebie.
- Mówiąc ogólnie, podczas krachu osoba potrzebuje wolności, aby być w tamtym czasie. Nie ma sensu powstrzymywanie jej, po prostu dlatego, że zachowanie jest w dużej mierze mimowolne i nie jest pod kontrolą.

→ WIEDZA, INTERWENCJA PRZY ZWIASTUNACH OSTRZEGAJĄCYCH, PROCEUDURA, WYCISZENIE, IZOLACJA

Lustro

co może nasilić:

- konfrontacja
- podnoszenie głosu
- sarkazm
- emocjonalność i krępowanie ruchów
- wypytywanie o przyczyny zachowania
- moralizowanie, krytykowanie

Dokuczanie i prześladowanie

- „głupek, debil, gej, opóźniony, psychol, dziwadło”
- werbalne poniżanie, gesty, komentarze
- zabieranie rzeczy i zmuszanie do walki o nią,
- plotki
- podpuszczanie (wykorzystywanie naiwności, ufności, łatwowierności)
- dokuczanie i okazywanie radości z reakcji dziecka
- wykluczanie, pomijanie
- straszenie (dosłowne traktowanie komentarzy = lęk)

Ponizające komentarze słyszą wszystkie dzieci z ZA i mają one bardzo traumatyzujące znaczenie

- czytają komunikaty dosłownie i odbierają je jako osobistą zniewagę, uderzenie w (i tak już niską) samoocenę → co powoduje ogromny stres

- Prześladowanie – zawianie równowagi sił mające na celu krzywdzenie danej osoby, wywołanie cierpienia
- **najbardziej widoczna na przerwach i zajęciach sportowych → tu trudniejsze do zauważenia przez dorosłych**
- **czasami dziecko z autyzmem bierze gniewny i impulsywny odwet za prowokację i przemoc i zwykle ono ponosi karę**
- czasami zachowanie dziecka z autyzmem jest nachalne, denerwując, irytujące dla innych → co jest usprawiedliwieniem dla przemocy wobec niego

Rola nauczyciela

- **model** (krytyczny, karzący, nieakceptujący, komentujący werbalnie i pozawerbalnie)
- „**ciche przyzwolenie**”? (szczególnie wobec dzieci z ZA, które prezentują trudne zachowania „należało mu się”, „sam się o to prosił”)
- **kara tylko dla dziecka** a nie dla innych, który udzielili mu fałszywej informacji i namówili go do zrobienia czegoś niewłaściwego?
- Dzieci z ASD często nie mówią o przemocy - często nie są świadome, że to przemoc
- Dają oznaki lękowe (niechęć do chodzenia do szkoły, somatyzacja, unikanie, lęk, depresja)
- Może prowadzić do **depresji klinicznej** (szczególnie w mechanizmie bezradności, pomimo podejmowania wielu prób)

Problemy z diagnozą

- kiedy dziecko jest samo lub w kontakcie 1/1 można nie zauważyć trudnościach
- w kontakcie 1/1 wykorzystuje swoje zdolności intelektualne
- w grupie (już sam intelekt do „ogarnięcia” sytuacji społecznej nie wystarczy; dzieje się za dużo, za szybko; zaczynają się błędy)
- poziom stresu jest proporcjonalny do liczby osób uczestniczących w interakcji
- 1/1 vs grupa (tenis vs piłka nożna)
- w domu może poświęcać czas na swoje zainteresowania, mieć wyrozumiałe środowisko, ograniczone bodźce sensoryczne, brak oceny ze strony innych

Tożsamość / Inność

- **Diagnoza → tak**
- Diagnoza zmniejsza ryzyko wystąpienie wtórnych psychologicznych problemów, takich jak depresja , lęk zaprzeczenie, strategie kompensacyjne
- **Psychoedukacja WSZYSTKICH członków edukacji najwcześniej jak się da**
- W okresie dorastania bardzo trudno

„Samowiedza to początek wszelkiej mądrości”

- dokonywanie w życiu odpowiednich wyborów
- unikanie trudnych sytuacji
- świadomość mocnych i słabych stron
- zrozumienie autyzmu i konsekwencji autyzmu
- identyfikowanie sytuacji problematycznych określanie strategii radzenia sobie z problemami

Czynniki chroniące!!!

- Dziecko i jej rodzina akceptują diagnozę
- Dziecko ma swojego mentora, który oferuje wskazówki, wsparcie inspiracje
- Dziecko zdobywa wiedzę na temat ASD, historie osób podobnych
- W życiu dziecka jest zaufana osoba, która zawsze jest w pogotowiu, aby udzielić wsparcia i pomagać w trudnościach
- Potrafi zaakceptować swoje słabe i silne strony, nie chce być kimś innym
- Uczy się jak poprawić umiejętności społeczne, prowadzenie rozmowy, rozumieć myśli i uczucia innych wyrażać swoje uczucia subtelniej i właściwie
- **Filozofia: kot to nie jest zepsuty pies → rola środowiska**
- W życiu dorosłym ZA może nie spełniać kryteriów diagnostycznych i raczej patrzy się w kontekście specyficznych cech osobowości

Diagnoza - informacje

- **Nie możemy informować innych uczniów i rodziców o diagnozie, jeśli nie mamy na to zgody rodziców dziecka z ASD**
- NIEWIEDZA (dziecko nie rozumie „jestem inny, gorszy, zły, głupi, powinienem nie żyć...”; inne dzieci nie rozumieją „on jest inny, dziwny, beznadziejny, głupi”, rodzice nie rozumieją „coś zagraża naszym dzieciom, one na tym tracą”) → BRAK ZROZUMIENIA, ETYKIETY. LĘK
- Z perspektywy dzieci w klasie najbardziej istotne jest ćwiczenie umiejętności przyjmowania punktu widzenia innych osób, skutecznego komunikowania się oraz rozwiązywania nieporozumień i konfliktów.

→ **WARSZTATY DOTYCZĄCE RÓŻNORODNOŚCI, TOLERANCJI, AKCEPTACJI.**

Sprawiedliwie nie znaczy równo

Sprawiedliwie nie znaczy równo

Dzieci z niepełnosprawnością

Zdobywają doświadczenia w gronie swoich zdrowych, prawidłowo rozwijających się kolegów, które są niezbędne w drodze do osiągnięcia samodzielności i opanowania licznych umiejętności potrzebnych w ich późniejszym życiu.

Zdobywają nowe umiejętności i nawiązują przyjacielskie relacje z rówieśnikami.

Wychodzą z izolacji poprzez obserwację i naśladownictwo nabywają tzw. technik społecznego bytowania, które są nieodzowne w życiu i środowisku każdego człowieka.

Doświadczają życzliwości środowiska przy pełnej ich akceptacji, a nie z litości kształtują w sobie osobowość otwartą i gotową do współdziałania

Dzieci zdrowe

Uczą się tolerancji dla odmienności, akceptacji innych, szacunku i uznania godności innego człowieka

Spontanicznie przyjmują „role terapeutyczne” opiekując się, pomagając i wspólnie bawiąc.

Są bardziej uspołecznione;

Mają kontakt z dziećmi o różnych rodzajach niepełnosprawności.

Przełamują swój egocentryzm i egoizm.

Dostarczają dzieciom niepełnosprawnym prawidłowych wzorców ruchowych, zachowania, mowy ,a więc odgrywają ogromną rolę wspomagającą w stymulacji rozwoju swoich niepełnosprawnych kolegów.

ZROZUMIEĆ ZABURZENIE ZROZUMIEĆ DZIECKO

Idealna sytuacja: **WSZYSCY WIEDZĄ – PORZĄDNA PSYCHOEDUKACJA**

- Zrozumieć → jak najwięcej informacji, od rodziców, specjalistów, opinie, mocne, słabe strony dziecka, monitorowane na bieżąco
- **Branie pod uwagę opinii innych specjalistów, sugestii nauczyciela wspierającego**
- **Szkolenie kadry, całego personelu!!!**

Okresowa wielospecjalistyczna ocena
poziomu funkcjonowania ucznia & IPET
„Dobry plan to podstawa”

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny

- **zakres i sposób dostosowania** odpowiednio programu wychowania przedszkolnego **oraz wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych** oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności **przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem;**
- **zintegrowane** działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem (...)
- **działania wspierające rodziców** ucznia oraz – w zależności od potrzeb – zakres **współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznym,**
- w przypadku **uczniów niepełnosprawnych** – w zależności od potrzeb – rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do rodzaju niepełnosprawności ucznia, w tym w zakresie **wykorzystywania technologii wspomagających to kształcenie,**
- w zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia **wskazanych w orzeczeniu** o potrzebie kształcenia specjalnego **lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen (...)** wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne, które są **realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.**

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

- Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności programu (...), **w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.**
- indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia;
- w zależności od potrzeb, zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystentów lub pomocy nauczyciela,
- **przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia,** w tym bariery i ograniczenia utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym,
- Rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń **mają prawo uczestniczyć** w spotkaniach zespołu

Radek 9 lat

Trudne zachowania
dziecka/ trudne sytuacje

Mocne strony dziecka

Dlaczego tak się zachowuje?

Co czuje dziecko?

Co na niego działa?

Czego
potrzebuje?

Co nie działa?

Jak możemy mu pomóc? – pomysły działań

Ustalenia: Co, kto zrobi? Kiedy? W jaki sposób?

CO DZIAŁA?

- *spokój i zdecydowanie dorosłego*
- *jasne konsekwencje*
- *czasami działa ostrzeżenie przez dorosłego*
- *krótkie komunikaty*
- *pochwała, nagroda*
- *czasem potrafi sam się opanować, gdy się go zostawi na chwilę w spokoju*

CO NIE DZIAŁA?

- *kary,*
- *uwagi wpisywane do dzienniczka,*
- *krzyk, groźby, walka,*
- *długie tłumaczenia i przemowy dorosłego.*

WSPÓŁPRACA TO PODSTAWA!!!

- Żadne przepisy nie opisują wymagań i zasad komunikacji w zespole.
- W radzie pedagogicznej spotykają się i pracują wspólnie starsi i młodszy nauczyciele o różnym stopniu doświadczenia, umiejętności pracy w grupie i rozmaitych typach osobowości.
- Nie istnieje uniwersalny przepis na dobrą organizację pracy wielu osób, jednak podstawą są: **gotowość, wzajemna życzliwość, DOBRA WOLA i sprawny przepływ informacji.**

I ZROZUMIENIE ZABURZENIA!

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

W ramach zajęć rewalidacyjnych w programie należy uwzględnić w szczególności rozwijanie umiejętności komunikacyjnych przez:

- naukę języka migowego **lub innych sposobów komunikowania się, w szczególności wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC)** – w przypadku ucznia niepełnosprawnego z zaburzeniami mowy lub jej brakiem;
- **zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku ucznia z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (TUS!!!)**

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

W przedszkolach ogólnodostępnych, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęci **uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo:**

- **nauczyciele** **li** **posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej** w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjalistów...

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

Nauczyciele, o których mowa w ust. 1, ust. 2 pkt 1 i ust. 3 pkt 1:

- 1) prowadzą **wspólnie z innymi nauczycielami zajęcia edukacyjne** oraz wspólnie z innymi nauczycielami, specjalistami i wychowawcami grup wychowawczych realizują **zintegrowane działania** i zajęcia określone w programie;
- 2) prowadzą **wspólnie z innymi nauczycielami**, specjalistami i wychowawcami grup wychowawczych **pracę wychowawczą** z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;
- 3) uczestniczą, **w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez innych nauczycieli** oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w programie, realizowanych przez nauczycieli, specjalistów i wychowawców grup wychowawczych;
- 4) **udzielają pomocy nauczycielom** prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom, specjalistom i wychowawcom grup wychowawczych realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, **w doborze form i metod pracy** z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;
- 5) prowadzą zajęcia, o których mowa w § 5 pkt 4 (**zajęcia rewalidacyjne**).

Nauczyciele wspomagający
współpraca z nauczycielem wiodącym/wychowawcą, odpowiednie miejsce w
systemie szkolnym (też docenienie!),
grupa wsparcia, superwizja!

- cieniowanie nie wyręczanie
- zasada minimalnej, koniecznej interwencji
- maksymalne wspieranie samodzielności i odpowiedzialności za własne działania
- jeśli nie wymaga tego specyfika zadania nie siedzi z uczniem
- podkreślanie, że jest do całej klasy, unikanie stygmatyzacji
- nie zawsze dodatkowy nauczyciel jest konieczny !!!

Ocena zachowania uwzględniona w IPET

- ⌘ Nie można oceniać zachowania bez uwzględnienia objawów
- ⌘ W IPET można zawrzeć indywidualne ustalenia dotyczące oceny z zachowania:
 - ⌘ Konsekwencje niewłaściwego zachowania
 - ⌘ Jakie zachowania będą promowane

Ocena zachowania uwzględniona w IPET

- ☞ Co należy doceniać w postawie ucznia:
 - ☞ Zastosowanie wprowadzanych strategii relaksacyjnych
 - ☞ Prośby o pomoc
 - ☞ Skorzystanie ze wskazówek n. wspomagającego
 - ☞ Powstrzymanie się od dotychczasowych zachowań

Ocena zachowania uwzględniona w IPET

- ☞ Dobrze jest umożliwić dziecku „nadrobienie” oceny z zachowania np.:
 - ☞ Wolontariat
 - ☞ Działanie w świetlicy na rzecz młodszych dzieci
 - ☞ Zaangażowanie w życie szkoły
 - ☞ Zadośćuczynienie wyrządzonej krzywdy

Nauczanie indywidualne

- Dzieci objęte indywidualnym nauczaniem uczestniczą, w zajęciach rewalidacyjnych lub w formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej poza tygodniowym wymiarem godzin zajęć

→ **OSTATECZNOŚĆ**

Strukturyzacja miejsca

Przewrót kopernikański

1. Czytelnie oznaczamy różne miejsca w placówce (wykorzystujemy piktogramy/ rysunki oraz napisy na drzwiach pomieszczeń).
2. Usuwamy zbędne bodźce (wzrokowe, słuchowe, zapachowe, dotykowe).
3. Dostosowujemy kolory ścian, podłóg, mebli – powinny one być jednolite, stonowane (uwaga na jaskrawe kolory, wzory).
4. Dekoracje minimalizujemy, porządkujemy (np. umieszczamy na jednej tablicy) bądź przenosimy poza salę (np. na korytarz).
5. Zakrywamy, zasłaniamy to, co może odwracać uwagę ucznia – stosujemy zasłony, rolety, zamykane szafki.
6. Przestrzenie otwarte (np. półki z książkami, zabawkami) możemy na czas zajęć zasłaniać parawanem.

7. Usuwamy z zasięgu wzroku oraz rąk ucznia zbędne przedmioty, które mogą go rozpraszać (np. kwiatki z parapetu, kubek z przyborami z biurka nauczyciela).
8. W miarę możliwości wyciszamy pomieszczenie (podklejamy nóżki ławek filcem, naoliwiamy skrzypiące drzwi).
9. Sprawdzamy, czy oświetlenie w sali nie rozprasza ucznia (uwaga na brzęczące i mrugające jarzeniówki!).
10. Przedmioty/materiały grupujemy i oznaczamy – używamy pojemników, pudełek, koszyczków, szufladek, segregatorów, symboli, etykiet.
11. Możemy również wykorzystać zdjęcia uczniów i/lub etykiety z imionami np. na oznaczenie wieszaków, przegródek na rzeczy osobiste, miejsc w ławkach itp.
12. Wyznaczamy w klasie przestrzenie, które będą służyły poszczególnym aktywnościom – tzw. strefy.

PO CO DZWONKI??????

Strefa wyciszenia!!!

- Miejsce, gdzie uczeń będzie mógł odzyskać równowagę, znaleźć spokój, gdy jest zmęczony, podenerwowany
- Strefa bezpieczeństwa (miejsce, do którego możemy odesłać ucznia w momencie wystąpienia trudnych zachowań, zwłaszcza w sytuacjach krytycznych – aby zapewnić bezpieczeństwo jemu i innym osobom).
- Warto, by była to niewielka, ograniczona przestrzeń pozbawiona zbędnych przedmiotów, np. dywan w rogu sali, materac w mało uczęszczanym miejscu na korytarzu).

→ ORGANIZACJA SZKOŁY, PROCEDURY!

- **Szkoła dostosowuje się do potrzeb ucznia, ale uczeń również dostosowuje się do realiów życia w placówce – nie należy zwalniać dziecka z ćwiczenia umiejętności społecznych tylko dlatego, że ma ASD!**
- Nie należy tłumaczyć go przed innymi uczniami: „On tego nie rozumie”, „Ona tak ma i dajcie jej spokój” – to budzi w rówieśnikach poczucie niesprawiedliwości, a z dziecka z autyzmem zdejmuje odpowiedzialność za własne zachowania.
- **Praca nad umiejętnościami społecznymi z całą klasą, szkołą – budowanie atmosfery akceptacji, zrozumienia i wzajemnego wsparcia**

- Nie należy zakładać, że uczeń z ASD „**powinien wiedzieć**”, jak w danej sytuacji się zachować.

Rodzic też człowiek

- Rodzic też człowiek – dobra komunikacja drogą do dobrej współpracy
- **Rodzice** dzieci ze spektrum autyzmu wykazują **bardzo wysoki poziom stresu** w porównaniu z rodzicami dzieci o innych rodzajach zaburzeń.
- Badania potwierdzają również, że stres ten utrzymuje się przez długi okres na stałym, wysokim poziomie.
- **Dziecko z ZA jest pełne sprzeczności („Niby inteligentny, a nie rozumie najprostszych rzeczy!”), jego niepełnosprawność jest niewidoczna, a więc dziwne lub nieadekwatne zachowania są odbierane przez otoczenie jako skutek błędów wychowawczych.**
- Rodzice dzieci z ASD często są **obwiniani** o to, że dziecko nie umie lub nie chce się dostosować do norm życia społecznego. Przez lata muszą zmagać się z tego rodzaju ocenami, często szukając winy w sobie lub środowisku.
- Niektórzy usiłują bronić siebie i dziecko przed negatywnymi reakcjami innych osób, wchodząc z nimi w konflikty.
- Kontrolująco-roszczeniowa postawa, ma zwykle źródło we wcześniejszych doświadczeniach, nie ułatwia kontaktów z nauczycielami.
- Po otrzymaniu diagnozy rodzice muszą od nowa uczyć się swojej roli oraz życia ze świadomością, że ich dziecko raczej nie wyrośnie z obecnych problemów, a jego rozwój i przyszłość jest wielką niewiadomą. Tracą grunt pod nogami, czują lęk i niejednokrotnie przeżywają rodzaj żałoby.
- Roszczeniowość, agresja, pesymizm, wycofanie – to częste objawy, które jej towarzyszą. Proces przechodzenia od szoku do akceptacji dziecka wraz z jego „innością” może trwać latami, a jego przebieg w dużej mierze zależy od wsparcia otoczenia.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591)

Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole i placówce wynika w szczególności:

- 1) **z niepełnosprawności;**
- 2) z niedostosowania społecznego;
- 3) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- 4) **z zaburzeń zachowania lub emocji;**
- 5) ze szczególnych uzdolnień;
- 6) ze specyficznych trudności w uczeniu się;
- 7) **z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;**
- 8) z choroby przewlekłej;
- 9) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
- 10) **z niepowodzeń edukacyjnych;**

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
(Dz.U. 2017 poz. 1591)

- **Współpracę z rodzicami, PPP, innymi placówkami,**
- **zajęć specjalistycznych:** korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno- - społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- **indywidualizowana ścieżka kształcenia # kształcenie specjalne**